

Een en al drama

'Het is iedere dag al een en al drama!' Vakdocenten horen deze grap minimaal wekelijks, maar kinderen hebben drama nodig op school. Het vormgeven van hun creativiteit en emoties hoort bij hun ontwikkeling. Leerkrachten kunnen dit met kleine opdrachten stimuleren. Gebruik drama niet als extraatje, maar als onderdeel van het lesprogramma. Deze inspirerende tips helpen daarbij.

Drama als reguliere werkmethode in de klas

'Wat leuk dat je een dramales komt geven. Ik heb afgesproken dat de kinderen die niet luisteren, niet meedoen of te druk zijn, teruggaan naar de klas om verder te gaan met hun werk.' Deze veel voorkomende uitspraak van leerkrachten waar een gastdocent komt, is goed bedoeld. Enkele

keren per jaar, of slechts één keer per jaar, komt een gastdocent een dramales geven. Voor kinderen die dat heel spannend vinden, is dat het moment om te blokkeren en bevestigd te worden dat het niks voor hen is. Voor het kind dat eindelijk van zijn stoel af mag om zijn creativiteit te voeden, is dat het moment waarop hij niet

Esther Erdsieck-Blaaser

Esther Erdsieck-Blaaser studeerde af als docent drama aan de ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten en sinds 2007 ontwikkelt zij dramalessen en geeft ze met een team gastdocenten vanuit *Dramacoach* dramalessen in het onderwijs. Zij traint leerkrachten en schreef *Jij kan het Ook!*, een inspiratieboek met muziek voor dramalessen aan kinderen.

Introverte kinderen bloeien op en energieke kinderen leren om hun energie als kwaliteit in te zetten

meer weet waar hij het zoeken moet, hetgeen verzandt in hard rondrennen, vaak met een hoop kabaal. De wat gespannen leerkracht die graag van dit moment (een vakdocent in de groep) wil genieten, stuurt deze kinderen uit de les en zo missen de kinderen die er veel baat bij hebben kansen.

Door drama regelmatig in te zetten als werkvorm, waardoor het voor de kinderen haast ongemerkt gaat, leren kinderen door spel en beweging. De introverte kinderen bloeien op en de energieke kinderen leren om hun energie als kwaliteit in te zetten. Dat zorgt op alle gebieden voor positieve resultaten.

Onderbouw

De eerste dag van de vakantie (herkennen en vormgeven van emoties)

Deel 1

Tijdens deze opdracht wordt er aanspraak gemaakt op de luisterhouding en verbeeldingskracht van de kinderen. U legt uit dat u de kinderen een verhaal gaat vertellen dat de kinderen meteen, non-verbaal, uitspelen. Dit is het eerste deel van de opdracht.

(U begint te vertellen)

Je ligt te slapen. Straks als je wakker wordt, is het de eerste dag van de zomervakantie en je verheugt je er op om gezellige dingen te gaan doen. Je wordt wakker. Je stapt uit bed en kijkt uit het raam: de zon schijnt al. Je loopt naar de huiskamer... en daar is helemaal niemand. Iedereen ligt nog in bed.

(U vertelt op verdrietige toon verder)

Je gaat zelf maar ontbijt maken als niemand anders het voor je doet. Je loopt naar de broodtrommel... maar daar zit niets in. Je loopt naar de koelkast... niks lekkers te drinken... je loopt naar de fruitschaal maar daar ligt alleen een bruine banaan...

(U vertelt op boze toon verder)

Nou heb je er genoeg van! Je gaat die slaapkoppen eens even wakker maken en vertellen wat je ervan vindt. Je stampt de trap op, doet de deur van de slaapkamer open... en daar is helemaal niemand! Dat betekent dat je helemaal alleen thuis bent.

(U vertelt op bange toon verder)

Je bent nog helemaal niet groot genoeg om alleen thuis te zijn. Hoor je daar iets in de gang? Er komt toch geen boef binnen?

(U vertelt op blij toon verder)

Het zijn papa en mama! Ze hebben lekkere verse broodjes en fruit gehaald om het begin van de zomervakantie te vieren! Je gaat aan tafel zitten en pakt een heerlijk broodje. Nu kan de vakantie beginnen!

Bespreek met de kinderen welke emoties zij hebben herkend en uitgespeeld en op welk moment in het verhaal deze emoties voorkwamen: blij, verdrietig, boos, en bang.

Deel 2

In het tweede deel van deze opdracht worden de emoties aan muziek gekoppeld. U laat vier verschillende muziekfragmenten horen en bespreekt met de kinderen welke emotie bij welk muziekfragment hoort, zodat zij als zij weer gaan toneelspelen de emotie herkennen.

Als u het boek *Jij kan het ook!* in bezit hebt, vindt u op de bijbehorende cd de tracks *Blij, Bang, Boos en Verdrietig*. Hebt u het boek niet, dan kunt u op YouTube zelf vier geschikte fragmenten zoeken met de zoekopdracht 'Happy/Scary/Angry/Sad instrumental music'. Gebruik bij voorkeur instrumentale muziek om te voorkomen dat de kinderen afgeleid worden door de zang of gaan playbacken. Gebruik voor de kinderen onbekende muziek zodat zij hier nog geen andere associaties mee hebben.

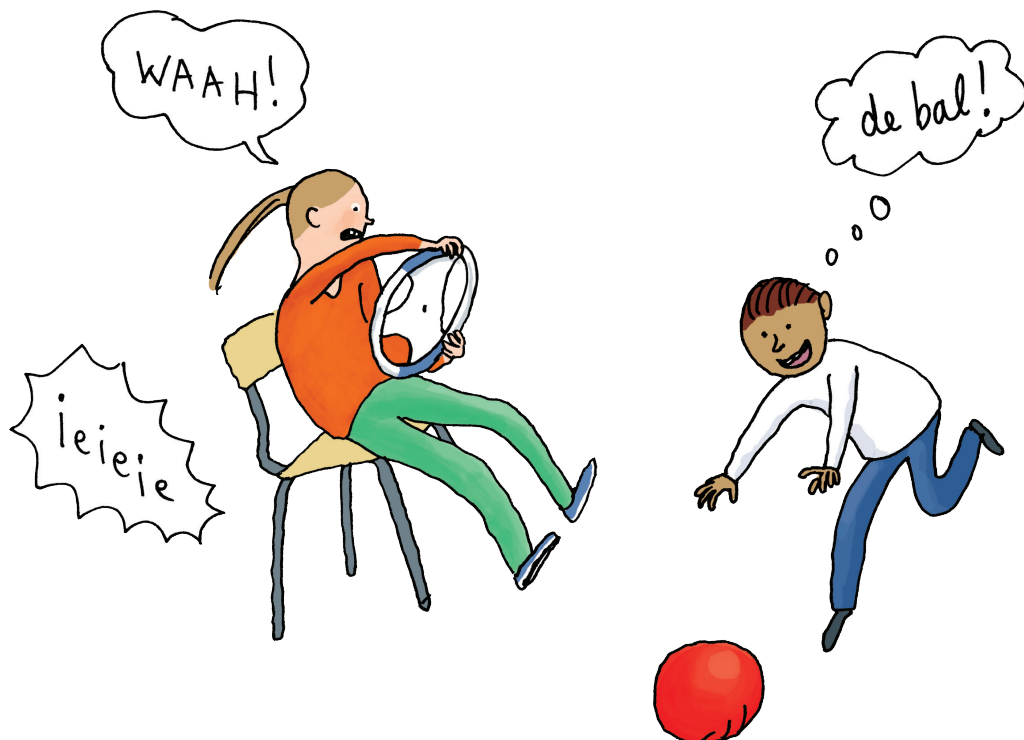
De kinderen gaan het verhaal nogmaals spelen. Deze keer vertelt u het verhaal niet, maar start u steeds het muziekfragment met de emotie die op dat moment in het verhaal past: blij, verdrietig, boos, bang en weer blij. De kinderen zullen hun luisterhouding en hun verbeeldingskracht moeten gebruiken om het verhaal nogmaals te spelen, zonder dat het door de leerkracht verteld wordt. U zult zeer waarschijnlijk blij verrast zijn over het effect van deze opbouw op de inleving en de expressie van de kinderen.

Middenbouw

Tekstballonnen

(fantasieontwikkeling en presentatievaardigheden)

In deze opdracht werken de kinderen met tekstballonnen zoals die in stripverhalen gebruikt worden. Het toneel­spel wordt vormgegeven door tableaux vivants (levende schilderijen/beelden). Door deze spelvorm worden de kinderen gedwongen om na te denken over het uitbeelden van de handeling, en zijn duidelijke lichaamstaal en mimiek noodzakelijk. Een didactisch voordeel – vooral voor faalangstige kinderen – is bovendien dat een tableau vivant een laagdrempeligere spelvorm is dan het spelen van een scène met beweging en tekst.

Deel 1

Als opwarmer en om de kinderen 'uit het hoofd in het lichaam' te krijgen, start u met een kringactiviteit. Ga met de kinderen in een kring staan, doe een emotionele uitroep en maak daar een gebaar bij. De kinderen doen dit na. Houd het tempo hoog en wissel emoties af. Voorbeelden: *Hé, Au!, O jee..., Yes!, Oh oh..., Wow, Help!*

Leg uit dat in stripverhalen vaak tekstballonnen met korte uitroepen staan, die de emotie van de stripfiguur duidelijk weergeven. Hiermee maakt u de overgang van de opwarmer naar de dramaoefening.

Deel 2

In stripverhalen wordt niet alleen gewerkt met tekstballonnen, maar ook met denkwolkjes. Laat verschillende denkwolkjes aan de kinderen zien. Op praxisbulletin.nl staat een aantal denkwolkjes voor u klaar en u kunt natuurlijk ook zelf denkwolkjes zoeken (gebruik op Google afbeeldingen de zoekterm 'denkwolkje' en u vindt talloze vormen).

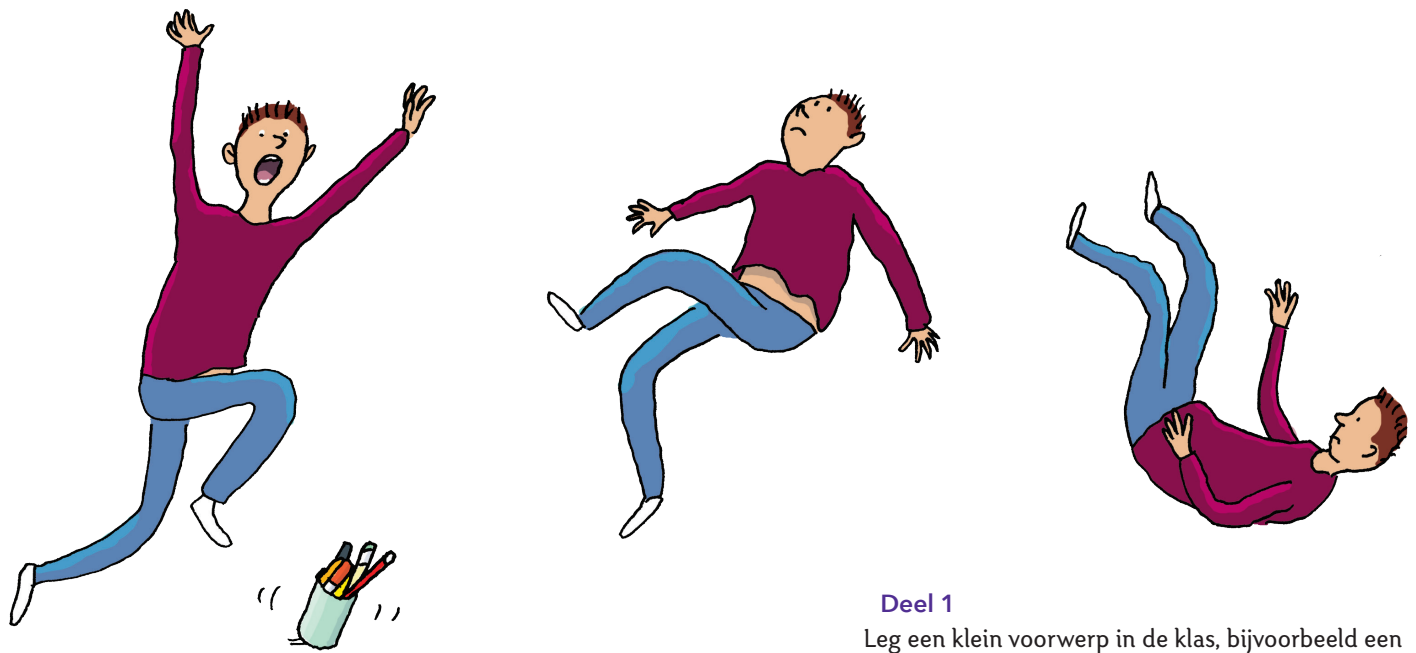
Een kind kiest een denkwolkje uit zonder te verklappen welk denkwolkje het is en speelt de denktekst in een stilstaand beeld (tableau vivant). Een ander kind kiest er een denkwolkje bij en houdt dat boven het kind dat in tableau vivant staat. Klopt het?

Deel 3

De kinderen vormen tweetallen en bedenken samen een kort stripverhaal van vijf tableaux. De opbouw van het verhaal is: tableau 1: begin
tableau 2: opbouw
tableau 3: midden
tableau 4: afbouw
tableau 5: eind.

Iedereen krijgt een lege tekstballon. In die tekstballon mogen de kinderen één uitroep schrijven die zij gebruiken in hun stripverhaal. Tijdens het stripverhaal maken zij gebruik van minimaal twee denkwolkjes uit de vorige opdracht.

In de dramalessen is falen zeer belangrijk

Tijdens de presentatie van het stripverhaal helpen andere tweetallen de toneelspelers door de denkwolkjes en tekstballonnen vast te houden, zodat de toneelspelers hun lichaamshouding volledig kunnen gebruiken voor hun tableau vivant. U kunt van deze opdracht ook een verwerkingsopdracht voor een ander vak maken door een specifiek thema of onderwerp voor de strip te kiezen. Het stripverhaal kan bijvoorbeeld gaan over het geschiedenisonderwerp dat behandeld wordt, of het thema waarmee wordt gewerkt.

Bovenbouw

YouTube (presentatievaardigheden en omgaan met feedback)

Faalmomenten zijn vaak de grootste nachtmerrie voor kinderen van deze leeftijd, terwijl op YouTube de filmpjes waarin gefaald wordt juist enorm populair zijn. In de dramalessen is falen zeer belangrijk. In de methodiek theatersport wordt 'de kunst van het falen' zelfs als vast en belangrijk onderdeel gehanteerd. Als iets niet helemaal bedacht is, fout kan gaan, is het zowel voor de speler als voor het publiek spannender, prikkelender en uiteindelijk leuker.

Deel 1

Leg een klein voorwerp in de klas, bijvoorbeeld een pennenbakje. De kinderen lopen één voor één nonchalant door de klas en vallen over dit voorwerp. Bespreek met de kinderen wanneer het er geloofwaardig uitzag. De kinderen waarbij het er ongeloofwaardig uitzag, complimenteert u met bijvoorbeeld hun originaliteit of speldurf. Leg uit dat het doel van de volgende opdracht is om zo geloofwaardig mogelijk toneel te spelen.

Deel 2

Uit de voorgaande opdracht is waarschijnlijk gebleken dat wanneer je iets aan ziet komen, dit vaak ten koste gaat van de geloofwaardigheid. Op filmpjes op YouTube zie je vaak dat iets in scène is gezet doordat de focus er al op ligt: je ziet het aankomen. De kinderen gaan nu een scène bedenken waarbij iemand op de achtergrond 'faalt'. De scène lijkt te gaan om wat er op de voorgrond gebeurt, maar er gebeurt iets onverwachts op de achtergrond. Eigenlijk is de scène dus stiekem hier op gebaseerd.

Filmpjes worden vaak bewerkt voordat ze op YouTube worden geplaatst. Er worden delen herhaald, ingezoomd en in slow motion afgespeeld. Wanneer de kinderen hun bedachte scène hebben gepresenteerd aan de rest van de groep, bespreekt u samen

hoe de scène bewerkt zou kunnen worden. Welk deel van de scène zou in een filmpje worden herhaald of in slow motion worden gespeeld? (Bijvoorbeeld een handeling uit de scène.) Wanneer zou je het beste kunnen inzoomen? (Bijvoorbeeld bij een bepaalde gezichtsuitdrukking.) De speler komt naar voren om het inzoomen vorm te geven. Onder YouTube filmpjes wordt vaak muziek gezet. U kunt daar emotiemuziek voor gebruiken zoals bij de opdrachten voor de onderbouw. Ook wordt er vaak gebruikgemaakt van elektronische muziek, u kunt deze op YouTube vinden met de zoekterm 'Dubstep instrumental'.

De kinderen spelen hun scène nogmaals, deze keer in de 'bewerkte' versie, alsof het een YouTube filmpje is.

Deze drama-opdracht kunt u gebruiken om maatschappelijke en sociaal-emotionele kwesties zoals social media en faalangst bespreekbaar te maken. U kunt er ook een verwerkingsopdracht voor een ander vak van maken door de scènes te koppelen aan een natuur- of verkeersles bijvoorbeeld, of aan het thema 'afscheid van groep 8'.

Opdrachten aanpassen aan doelgroep

De drama-opdrachten in dit artikel zijn verdeeld in onder-, midden- en bovenbouw. Voelt u zich niet geremd om een opdracht die voor jongere of oudere kinderen beschreven is aan te passen en voor uw eigen groep te gebruiken.

Onderbouwopdracht aanpassen

De onderbouwopdracht kunt u voor oudere kinderen aanpassen door een ander verhaal te gebruiken waar de verschillende emoties in voor komen. Kinderen uit de bovenbouw kunt u zelf een non-verbale scène laten bedenken met de vier emoties.

Middenbouwopdracht aanpassen

De opdracht uit de middenbouw is ook voor de onderbouw te gebruiken. Voor kinderen die nog niet kunnen lezen, kunt u pictogrammen in de tekstballonnen tekenen. Voor kinderen uit de bovenbouw kunt u een moeilijker thema bedenken of u laat ze gebruikmaken van Engelstalige tekstballonnen.

Bovenbouwopdracht aanpassen

De bovenbouwopdracht bevat veel lagen. Bepaal voor de jongere kinderen de insteek van de opdracht en laat de andere delen van de opdracht weg. Beperk de opdracht bijvoorbeeld tot een handeling in slow motion en een herhaling. Van kinderen uit de middenbouw kan al meer gevraagd worden voor wat betreft geloofwaardig spel. Daar kunt u de focus op leggen en dan zou u het onderdeel 'bewerken' achterwege kunnen laten.

Dramales geven, kwestie van doen!

Het uitvoeren van een drama-opdracht gaat het ene kind makkelijker af dan het andere. Dit geldt ook voor leerkrachten: drama ligt de ene leerkracht beter dan de andere. Accepteer het als u het wat lastig vindt en laat u er daardoor niet van weerhouden om het te doen. Hoe vaker u drama als werkvorm gebruikt, hoe makkelijker en prettiger het gaat aanvoelen. Laat u inspireren door bestaand drama-materiaal, maar ook door de creativiteit van de kinderen. Dramalessen gaan niet over goed of fout doen, maar over ervaren en beleven. Doe een drama-activiteit, kijk naar de kinderen en ervaar samen wat dit voor moois en verrassends oplevert.

Meer inspiratie

- Erdtsieck-Blaaser, E., *Jij kan het ook!*. Uitgeverij Het Mooiste Boek, 2017. Op de bijbehorende website jijkanhetook.nl vindt u meer informatie over het boek, de muziek en masterclasses voor leerkrachten.
- Rooyackers, P., *100 nieuwe dramaspelen*. Uitgeverij Panta Rhei.
- Hofman, H., *Improviseren kun je leren*. Uitgeverij ThiemeMeulenhoff.
- Elzinga, D. & Smallegoor, R., *Toi toi toi*. ABC Uitgeverij.
- Eggels, P., *Doe gewoon alsof*. Uitgeverij Panta Rhei. Dit boek is officieel voor het vo, maar het wordt ook gebruikt in de bovenbouw van het po.
- De bundels *Dansspettters* van Maria Speth via dansspettters.nl. Dit dansmateriaal wordt ook gebruikt in dramalessen.

Op praxisbulletin.nl vindt u

- [denkwolkjes](#)